

سرشناسه:	میر محمدی، سید جمال الدین، ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور:	دین، سیاست و مدیریت / نویسنده سید جمال الدین میر محمدی؛ [برای] پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق ع.
مشخصات نشر:	قم: پژوهشکده تحقیقات اسلامی، زمزم هدایت، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	۲۶۴ ص.
شابک:	۹۰۰۰۰ ریال: ۶-۲۹۲-۲۴۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۲۶۳.
موضوع:	دین و سیاست
موضوع:	مدیریت
موضوع:	مدیریت (اسلام)
شناسه افزوده:	پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق ع.
شناسه افزوده:	پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق ع.
رده‌بندی کنگره:	انبار از زمزم هدایت
رده‌بندی دیویی:	۳۲۲
شماره کتابشناسی ملی:	۴۶۸۹۵

دین، سیاست و مدیریت

پژوهش‌کننده علوم اسلامی امام صادق (ع)

نزهت
انتشارات

www.ketab.ir

نزهت

دین، سیاست و مدیریت

نویسنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید جمال الدین میر محمدی

ویراستار: قدرت الله فرقانی

صفحه آرا: علی نصیر محمدی

ناشر: زمزم هدایت

چاپ: نینوا ○ توبت چاپ: اول ○ تاریخ چاپ: بهار ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ ○ قیمت: ۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۴۶-۳۹۲-۶

نشانی ناشر: قم، خیابان دور شهر، نیش کوچه ۳، پلاک ۸۱

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۳۰۷۳۵، همراه: ۰۹۱۲۲۵۳۲۸۱۷

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
بخش اول: کلیات	
فصل اول: تعریف دین	۱۷
نمونه‌ای از تعاریف ارائه شده	۱۷
۱. تعریف معرفت گرایانه	۱۷
۲. تعریف اخلاق گرا	۱۸
۳. تعریف جامعه‌شناختی	۱۹
۴. تعریف روان‌شناختی	۲۰
۵. تعریف غایت‌گرایانه	۲۰
۶. تعریف دینی از دین	۲۱
نقد تعاریف‌های ارائه شده	۲۱
مشکل تعریف دین	۲۲
شیوه‌هایی در تعریف دین	۲۵
تعریف دین مبتنی بر وحی	۲۸
فصل دوم: روش‌های قلمروشناسی دین	۳۳
معرفت‌های پیشینی قلمرو دین	۳۳

۳۷	روش‌های قلمروشناسی دین
۳۸	روش اول: رویکرد برون‌دینی یا انتظارات ما از دین
۳۹	نقد این روش
۴۱	روش دوم: رویکرد درون‌دینی یا شناخت قلمرو دین از راه رجوع به دین
۴۲	نقد
۴۳	توضیحی بر روش دوم
۴۶	روش سوم: جمع بین روش اول و دوم (عقل و دین)
۴۶	تبیین روش سوم
۴۷	نقد روش سوم
۴۸	روش چهارم: معرفتی درجه دوم از دین تعیین‌کننده قلمرو دین
۴۹	نقد این روش
۴۹	دو پرسش مهم در قلمروشناسی دین
۵۰	جایگاه قلمروشناسی
۵۳	فصل سوم: صدف و گوهر دین
۵۴	دیدگاه فلاسفه غرب
۶۰	دیدگاه اسلامی
۶۵	تعبیری صحیح از صدف و گوهر دین
۶۹	فصل چهارم: عقل و دین
۷۷	نقش عقل در نظام اعتقادی از نظر متفکران غربی
۷۸	عقل و دین و شبهه تعارض
۸۰	تعامل عقل و دین در تاریخ

بخش دوم: قلمرو دین در عرصه سیاست

۸۷	مقدمه
۹۱	فصل اول: سیاست‌مداری و حکومت‌داری در اسلام
۹۱	تعریف سیاست و حکومت

۹۴	 رابطهٔ دین و سیاست
۹۵	 ۱. تضاد دین با سیاست
۹۷	 ۲. تلازم و عینیت دین با سیاست
۱۱۲	 فعالیت‌های حکومتی و سیاسی پیامبر در مدینه
۱۱۵	 رابطه اسلام و حکومت
۱۱۹	 فصل دوم: ویژگی‌های حاکم اسلامی
۱۱۹	 مقدمه
۱۲۲	 نمونه‌ای از ویژگی‌ها
۱۲۳	 ۱. التزام به وحدت حاکمیت دینی و دنیوی
۱۲۵	 ۲. صلاحیت علمی (فقاہت)
۱۲۷	 ۳. اقامه حد و رانض الهی
۱۲۹	 ۴. عدالت‌ورزی
۱۳۲	 ۵. تهذیب نفس
۱۳۴	 ۶. عقل و درایت و مدیریت
۱۳۶	 ۷. امانت‌داری و حکومت
۱۳۹	 فصل سوم: آزادی و مشارکت سیاسی
۱۴۰	 تعریف آزادی
۱۴۱	 تعریف آزادی سیاسی
۱۴۳	 مبانی آزادی سیاسی
۱۴۴	 ۱. اراده و اختیار
۱۴۶	 ۲. اصل فطرت
۱۴۶	 ۳. عقل
۱۴۷	 موارد مهم آزادی سیاسی در اسلام
۱۴۷	 ۱. انتخاب آزادانه حاکمان توسط مردم
۱۴۹	 ۲. آزادی بیان

۳. آزادی احزاب و تشکل‌های سیاسی، اجتماعی.....	۱۵۶
---	-----

بخش سوم: قلمرو دین در عرصه مدیریت

مقدمه.....	۱۶۱
فصل اول: تعریف و اصول مدیریت.....	۱۶۵
پیشینه علم مدیریت.....	۱۶۵
تعریف مدیریت.....	۱۶۶
الف. مدیریت علمی.....	۱۶۶
ب. مدیریت اسلامی.....	۱۶۷
ج. مدیریت جهادی.....	۱۶۸
وظایف و اصول مدیریت.....	۱۷۰
۱. تصمیم‌گیری.....	۱۷۰
۲. برنامه‌ریزی.....	۱۷۳
۳. سازماندهی.....	۱۷۷
۴. هماهنگی.....	۱۷۸
۵. هدایت و رهبری.....	۱۸۰
۶. ایجاد انگیزش.....	۱۸۱
۷. کنترل و نظارت.....	۱۸۴
۸. خلاقیت و ابتکار.....	۱۸۵
فصل دوم: وظایف و ویژگی‌های مدیریت در اسلام.....	۱۸۷
۱. ایمان و تعهد.....	۱۸۸
۲. علم و تخصص.....	۱۸۹
۳. تخصص یا تعهد.....	۱۹۱
۴. شجاعت و قاطعیت.....	۱۹۴
۵. تحمل مخالف.....	۱۹۴
۶. تواضع و مردمی بودن.....	۱۹۶

۱۹۹	۷. تربیت و رشد نیروی انسانی.....
۲۰۱	۸. کنترل نفس.....
۲۰۵	فصل سوم: نظام مدیریتی پیامبر اسلام ﷺ و امام علی ؑ.....
۲۰۵	مقدمه.....
۲۰۶	پیامبر اکرم ﷺ از دیدگاه دانشمندان و مدیران موفق.....
۲۰۹	سرآغاز نظام سیاسی الهی پیامبر اسلام.....
۲۱۴	ویژگی‌های مدیریت پیامبر اسلام ﷺ و امام علی ؑ.....
۲۱۴	۱. اشتغال و اسکان.....
۲۱۵	۲. آموزش همگانی.....
۲۱۷	۳. رهبری و سازماندهی.....
۲۱۹	مدیریت اقتصادی پیامبر اسلام ﷺ و امام علی ؑ.....
۲۲۳	مدیریت اجتماعی پیامبر اسلام ﷺ و امام علی ؑ.....
۲۲۶	روابط بین الملل دولت اسلامی.....
۲۳۱	مدیریت امنیتی و حفاظتی.....
۲۳۲	۱. شبکه اطلاعاتی.....
۲۳۳	۲. نیروی انتظامی.....
۲۳۴	سیاست و مدیریت نظامی.....
۲۳۶	مدیریت جهادی.....
۲۳۷	مدیریت عقلی و مدیریت بصیرتی.....
۲۳۹	ویژگی‌های مدیریت جهادی.....
۲۳۹	الف) حوزه تمایلات و گرایش‌ها.....
۲۴۳	ب) حوزه رفتار و عینیات.....
۲۴۷	ج) حوزه سازمان.....
۲۵۱	نتیجه.....
۲۵۹	کتابنامه.....

مقدمه

بشر در طول تاریخ در سه عالم «دینی» بوده است. از این رو، بسیاری از دین‌شناسان بر فطری بودن دین تأکید دارند. دین و دین‌گرایی در حیات بشری به طور کامل همراه با محیط اجتماعی و ارتباط با دیگران پدید آمده و با زندگی انسانها در آمیخته است. در قرون گذشته، انسان به عنوان موجودی ابزار ساز و سیاست‌ورز مطرح بوده، اما امروزه از نظر جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان به عنوان موجود دین‌ورز شناخته می‌شود؛ زیرا انسان دارای سرشت دینی بوده و هویت وجودی‌اش با دین عجین شده است. به عبارت دیگر، دین با انسان متولد شده و تا همه جا با انسان می‌ماند و اگر گاهی به طور موقت از صحنه زندگی انسان حذف شود، سرانجام به آن باز می‌گردد و انسان زندگی خود را با آن همگام و هماهنگ می‌کند.

انسان، گرچه دارای سرشت دینی است، اما برای اینکه دین حق را بهتر بشناسد و گستره و قلمرو آن را به درستی بیابد، باید دست به پژوهش

و تحقیق زند و محققانه آن را بپذیرد و به برنامه‌های عملی آن پایبند شود؛ زیرا مواجۀ انسان‌ها با دین از سه راه صورت می‌پذیرد:

۱. با نگاهی تبدیلی نسبت به دین و با قصد اثبات اعتقادات خود و ردّ تلقی دیگران از دین.

۲. با رویکردی فلسفی به دین به قصد تفسیر آن بر اساس تکاپوی ذهنی تا اندیشه بشری را اقناع کند.

۳. با نگاهی محققانه و به قصد درک و شناخت بهتر پدیده دین، اصول و فروع آن، روشهای رسیدن به آن و شناخت قلمرو و گستره اش.

نگرش محققانه به دین، با در نظر گرفتن دو مطلب زیر، تلقی علمی از این پدیده را در پی خواهد داشت؛ نخست پیش داوری‌های خود را در پژوهش علمی وارد نسازیم، و پس از آن دین یا هر پدیده دینی را به مثابه امری واقعی و خارجی تلقی کنیم و بکوشیم تا آن را همان گونه که هست بشناسیم.

در همین راستا می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین مسائل در حوزه فلسفه دین و کلام جدید، بحث قلمرو دین و گستره، شریعت است، چرا که دین‌داری انسان‌ها در گرو دین‌شناسی آنهاست و یکی از مصادیق دین‌شناسی، قلمروشناسی و گستره هدایت دین است و تفحص در این قلمرو از مسئولیت‌های اساسی مؤمنان آگاه به دین است که پس از انتخاب دین متوجه آنان می‌شود و نیز این شناخت، پاسخ دهنده به پرسش‌های اجتماعی در نظام‌های اجتماعی و دینی است و با بهره‌وری از روش‌شناسی صحیح دین‌پژوهی، گستره دین در عرصه‌های گوناگون علوم مشخص می‌گردد.

تعیین قلمرو دین در عرصه‌های گوناگون، ساختارها و نظام مباحث را در آن عرصه‌ها روشن می‌سازد. به طور مثال تعیین گستره دین، ساختار توزیع قدرت در جامعه و نظام سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی را بیان می‌کند و محدوده دخالت عقل جمعی و آرای مردم را در کنار دستورات الهی معین می‌کند. این مطلب ضرورت کاربردی بودن بحث از قلمرو دین را روشن می‌نماید.

از این رو، پرسش اساسی ما در این پژوهش این است که از دین چه می‌خواهیم و در عرصه سیاست و مدیریت، قلمروش تا کجاست؟ همچنین گفتمانی است بحث قلمرو دین مبنای بسیاری از مباحثی است که در زمینه دین پژوهی، فلسفه دین و کلام جدید مطرح است و امروزه مبدأ تلاش‌هایی است در جهت بین‌زدایی از کشور‌های دین‌دار به خصوص جمهوری اسلامی ایران. بنابراین، هدف کتاب حاضر بررسی گستره شریعت و قلمرو دین از منظر درون دینی در عرصه سیاست و مدیریت و ارائه بحثی جامع و فراگیر است.

بدیهی است شناخت گستره دین می‌تواند بستر تحقیق دانشمندان را فراهم آورد و نتایج مثبتی را در پی داشته باشد که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱. شناخت نیازهای واقعی انسان‌ها به دین، که این نیاز را از نیازهای تخیلی و وهمی بازشناسد و احتیاج انسان به دین را در خواسته‌های حقیقی او دنبال کند؛

۲. با شناخت نیاز انسان و تمایز نیازهای واقعی از توهمی، قلمرو دین مشخص خواهد شد؛

۳. اگر نیازهایی که تنها از جانب دین پاسخ داده خواهد شد و دین در پاسخ آن‌ها بی‌نظیر است شناخته شود، ضرورت مراجعه و پیوستن بشر به دین آشکار می‌شود؛

۴. پس از آن محورهای اصلی و مهم تبلیغات دینی که در جامعه می‌تواند کارساز باشد مشخص می‌گردد؛

۵. و در پایان، دین کامل شناخته می‌شود؛ زیرا این بحث می‌تواند یکی از راه‌های شناخت دین کامل و مقایسه با دیگر ادیان از جهت کمال باشد؛ چرا که این کامل است که بتواند پاسخگوی تمام نیازهای انسانی باشد. سازماندهن کتاب حاضر بر اساس پرسش‌های بیان شده و هدف مورد نظر در آن شکل می‌گیرد. از این رو، در سه بخش و ده فصل تدوین شده است:

امید است مجموعه مباحث این کتاب گامی کوچک در تبیین مباحث مربوط به قلمرو دین باشد و مورد قبول درگاه الهی واقع گردد.